[13] R. Ocheşeanu, *op. cit.*, p. 174, nota 16.

[14] Suzana Dimitriu, O. Iliescu, S. Comănescu, *op. cit.*, p. 214, unde pondul este o mină babiloniană grea pentru aur.

[15] E. Babelon, *Mina*, în Ch. Daremberg, E. Saglio, E. Pottier, *Dictionaire des antiquités greques et romaines*, III, 2, p. 1908; „l'usage introduisit, sur le marché, des poids différents de ceux qui furent appliqués à la taille des monnaies".

[16] R. Ocheşeanu, Apulum, 25, 1988, p. 124.

[17] Idem, Cultură şi civilizaţie la Dunărea de jos, 2, 1986, p. 168–169.

[18] C. Preda, *op. cit.*, p. 457–458.

[19] Idem, SCN, 1, 1957, p. 302 şi p. 303.

[20] *Ibidem*, p. 304, unde este datat pe baza facturii artistice, datare asigurată de poziţia *in situ* în strat elenistic, spre sfârşitul sec. III sau în cursul sec. II a. Chr., dar ca manieră de execuţie acest pond seamănă cu pondurile tomitane sau callatiene rotunde din epoca romană, din secolul II p. Chr. E.g. R. Ocheşeanu, N. Georgescu, BSNR, 77–79 (1983–1985) nr. 131–133, p. 355–356; vezi şi R. Ocheşeanu, *O măsură ponderală din Callatis*, SCN, 10, sub tipar.

[21] R. Ocheşeanu, T. Cliante, Cultură şi civilizaţie la Dunărea de jos, 3–4, 1987, p. 173–174. În aceeaşi situaţie şi jumătatea de mină histriană pe care am atribuit-o minei de 18 uncii din sec. III p. Chr. şi care a fost găsită la Histria în context cu material arheologic din prima jumătate a sec. II p. Chr.; vezi C. Preda, *op. cit.*, p. 301–302.

POIDS RÉCEMMENT DÉCOUVERTS À HISTRIA

RÉSUMÉ

L'auteur présente quatre poids antiques en plomb découverts fortuitement à Histria dans le secteur "Plateau".

Les deux premiers poids datant de la fin de l'époque hellénistique, ont une valeur de 1/8 mine et sont des sous-divisions de la mine bi-librale. Le troisième, appartenant à l'époque du Haut-Empire romain, est une mine romaine de 20 onces. Enfin, le quatrième poids a été réutilisé à l'époque du Bas-Empire romain comme le montre l'inscription métrologique incisée qu'on a introduit après l'année 345 après J.-C., et représente probablement une mesure de trois onces.

EXPLICATION DES FIGURES

Pl. I. Poids hellénistiques de 1/8 mine bi-librale (1–2) et poids de trois onces d'après 345 après J.–C. (4).

Pl. II. Poids d'une mine romaine (3) et le poids de trois onces (4) agrandi deux fois.

Pl. III. Le poids de trois onces agrandi 3,5 fois.

PATRU GREUTĂŢI DE CÂNTAR DESCOPERITE ÎN DOBROGEA

RADU OCHEŞEANU

Cu rare excepţii [1], măsurile ponderale din Scythia Minor au fost descoperite fie în cele trei cetăţi vest-pontice de pe litoralul românesc, fie în teritoriul lor rural sau în proximitate [2]. În această foarte scurtă notă voim să adăugăm materialului metrologic deja cunoscut un număr de patru greutăţi, recent găsite în Dobrogea [3]. Cu excepţia măsurii ponderale aflată la Sinoe, în teritoriul rural al Histriei, celelalte trei greutăţi provin din descoperiri de pe linia cetăţilor romane de la Dunăre. Astfel, două dintre ponduri au fost descoperite la Dunăreni, antica Sacidava, iar ultima măsură ponderală a fost găsită la Iglita-Troesmis.

I. CONTRAGREUTĂŢI PENTRU BALANŢA CU UN TALER [4]

1. Contragreutate hemisferică din plumb cu toartă de bronz, având greutatea de 180 g.

Diametru: 42 mm; înălţimea contragreutăţii propriu-zise: 23 mm; împreună cu agăţătoarea: 39 mm; diametrul verigii de prindere: 29 mm; grosimea verigii: 4 mm.

Contragreutatea, descoperită la Dunăreni – Sacidava, pe terenul arabil de la est de cetate, a fost realizată prin cufundarea unui elipsoid de bronz în plumbul topit.

2. Contragreutatea cilindrică din plumb cu toartă de fier, având greutatea de 1003 g.

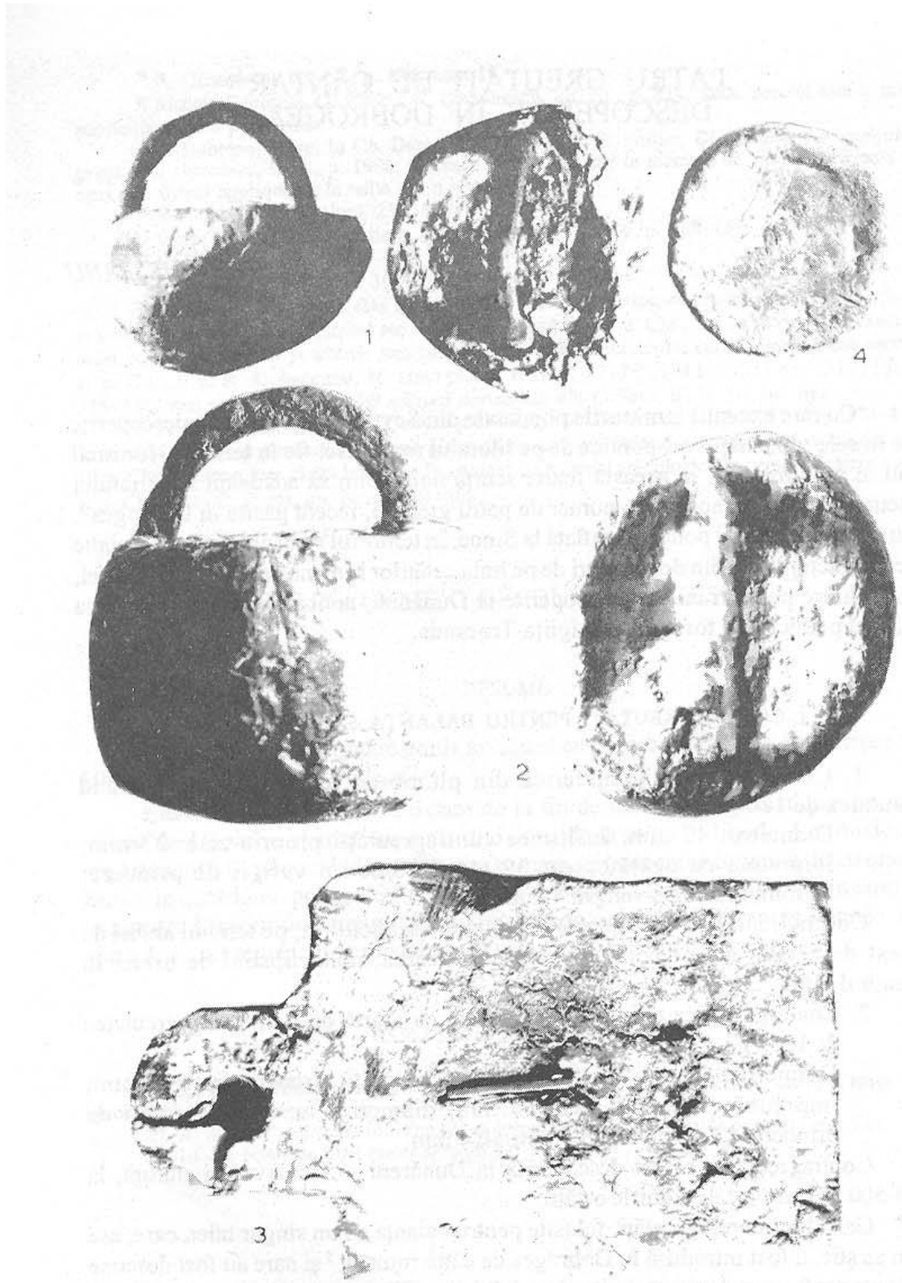
Diametru: 57 mm; înălţimea contragreutăţii propriu-zise: 40 mm; împreună cu agăţătoarea: 63 mm; diametrul maxim al verigii de prindere: 23 mm; grosimea verigii: 4 mm.

Contragreutatea a fost descoperită la Dunăreni – Sacidava, în arătură, la 400-500 m sud-vest de zidurile cetăţii.

Cele două contragreutăţi, folosite pentru balanţa cu un singur taler, care, aşa cum se ştie, a fost introdusă în Dobrogea de către romani [5] şi care au fost descrise mai sus, pot fi, cronologic, atribuite, destul de larg, aflându-ne în faţa unor descoperiri întâmplătoare din zona extamurană a cetăţii de la Dunăreni şi care au fost rupte din contextul lor arheologic, perioadei romane ori romano-bizantine.

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 249–252

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Pl. I. Greutăți antice descoperite în Dobrogea.

II. GREUTĂȚI PENTRU BALANȚA CU DOUĂ TALERE

3. Greutate trapezoidală cu mâner din plumb, având greutatea de 515 g.
Lungime: 107 mm; lățime, în partea superioară: 68 mm; lățime, în partea inferioară: 62 mm; diametrul mânerului: 33 mm.

Pe cele două fețe ale pondului nu se află imprimate inscripții metrologice sau simboluri, câmpul nu este protejat de lovirile din timpul utilizării prin chenare supraînălțate. Mânerul are practicat un orificiu de prindere cu diametru de 9 mm. Pe una din fețe este introdusă în plumb o bară de cupru cu lungimea vizibilă de 13 mm și lățimea de 1,5 mm, al cărui rost nu îl desluşim.

Măsura ponderală a fost descoperită la Igliţa, anticul Troesmis, în arătură, la jumătatea distanței dintre şosea şi stația de pompare, aflată pe aşezarea romană şi romano-bizantină, aparținând cetății de est. Acest pond, pe care, datorită facturii sale, suntem înclinați să-l atribuim epocii romane, are, exprimat în uncii, o valoare neuzitată, de aproape 19 uncii (-4.49 g). Măsura ponderală nu se poate înscrie ca multiplu sau submultiplu nici în rândul greutăților din cadrul librei (12 uncii) şi nici în rândul celor din sistemele uzitate în epoca romană, mina romană (20 uncii), mina attică (16 uncii) ori mina italică (18 uncii). Există, într-adevăr, o mină apropiată ca valoare şi anume mina comună uşoară babiloniană de 511,64-515,73 g[6], însă monumentele ei metrologice sunt datate de B. Head pe la 2000 – 1050 a. Chr.[7]. Oricum nu poate exista vreo legătură între etaloanele babiloniene şi pondurile dobrogene aşa cum s-a propus nu de mult[8]. A încerca astfel de legături, aşa cum arăta cândva K. Pink, nu înseamnă decât pătrunderea cercetătorului în acel „Das Reich der Phantasie" metrologic.

4. Pond cilindric din plumb, având greutatea de 155 g.
Diametru: 34 mm; înălțime: 27 mm.

Pe una din fețe se păstrează un chenar circular având lățimea de 4 mm, ce protejează câmpul măsurii ponderale, dar care nu are imprimat inscripții metrologice ori simboluri. Cealaltă față este uşor adâncită şi are suprafața lisă.

Greutatea acestei măsuri ponderale, de 155 g, corespunde valorii de 6 uncii ori unei jumătăți de libra de 327,45 g. Această măsură, descoperită la Sinoe, poate aparține, judecând după forma sa cilindrică, asemănătoare pondurilor oficiale de bronz romano-bizantine, unei emisiuni neoficiale şi în acest caz este de atribuit cronologic epocii romano-bizantine.

NOTE

[1]Ponduri romano-bizantine de bronz la Izvoarele (fost Pârjoaia), Vasile Culică, BSNR, 67-69, (1973-1975), nr. 121-123, p. 227-230; la Tropaeum Traiani, R. Ocheşeanu, SCN, 8, 1984, p. 91, nr. 12; Rasova, R. Ocheşeanu, Tr. Cleante, Cultură şi civilizație la Dunărea de Jos, 3-4, 1989, p. 173-174; la Aegyssus, un pond de bronz şi la Noviodunum, exemplare inedite în Muzeul Deltei Dunării, Tulcea, informație E. Oberländer-Târnoveanu şi o statuetă-contragreutate de epocă romană la Rasova, M. Irimia, *Bronzuri figurate*, Constanța, 1966, p. 33-34, nr. 21

[2]În teritoriul rural callatian şi în proximitatea cetății, un pond din sistemul minei, din epoca romană, la Albeşti (tip C. Moisil, SCN, 1, 1957, p. 276, nr. 29, pl. V, fig. 8), inedit, informație Maria Bărbulescu; un pond de epocă elenistică la Parthenopolis – Costineşti, R. Ocheşeanu, Apullum, 25, 1988, p. 121-125. În teritoriul histrian, la Tariverde, Const. Preda, SCN, 1, 1957, p. 302-304; în satul Istria, idem, SCN, 4, 1980, p. 117-119.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

[3]Monumentele metrologice, inserate aici, aparţin unei colecţii particulare din Constanţa (colecţia Radu Diaconu) şi dorim a mulţumi şi pe această cale proprietarului lor pentru bunăvoinţa deosebită cu care ne-a pus la dispoziţie spre studiu şi publicare noile sale achiziţii metrologice. Alte patru ponduri descoperite pe teritoriul extramuran al Histriei se află încă în studiu.

[4]M. Irimia, *op. cit.*, p. 7, nr. 1, Constanţa; p. 18, nr. 9, proveniență necunoscută, p. 33-34, nr. 21, Rasova.

[5]Const. Moisil, *op. cit.*, p. 259.

[6]B.V.Head, *Historia Numorum*, Oxford, 1911, p. XXXVII.

[7]*Ibidem*, p. XXXVI.

[8]Oct. Iliescu, SCIV, 18, 1967, 4, p. 687-690.

QUATRE POIDS DE BALANCE DÉCOUVERTS EN DOBROUDJA

RÉSUMÉ

L'auteur présente quatre poids en plomb découverts en Dobroudja. Les deux premiers, trouvés à Dunăreni, l'antique Sacidava, sont en réalité des contres-poids pour des balances romaines. Les autres, découverts à Igliţa, l'antique Troesmis, et à Sinoe, sont des poids pour des balances communes. Le premier, de facture romaine, semble peser 19 onces, tandis que le second, attribué à l'époque du Bas-Empire romain ou à l'époque Haute-byzantine, est l'équivalent d'une demilivre.

EXPLICATION DES FIGURES

Pl. I. Poids antiques découverts en Dobroudja.

INSIGNELE ŞI MEDALIILE ASOCIAŢIEI „SALVAREA" DIN TIMIŞOARA

NAGY BELA

Timişorenii, pe bună dreptate, pot fi mândri, nu numai pentru prioritatea lor în iluminatul electric public şi primele tramvaie, dar şi de staţia lor de salvare, care în 1986 trebuia să-şi serbeze centenarul. Acest lucru nu a avut loc. „Istoria nu aduce nici un venit palpabil", zicea directorul Salvării de atunci, conform scrisorii unui lucrător sanitar din Timişoara. Înaintaşii săi, spre norocul nostru, au fost de altă părere şi la a 50-a aniversare au editat o carte: *„Salvarea", Cincizeci de ani de activitate a Asociaţiei Voluntare „Salvarea" din Timişoara*, Tipografia Rapid, Timişoara, 1936.

Este de remarcat că dicţionarul cronologic *Medicină Farmacie* din 1975 consemnează pentru anul 1906 următoarele: „La iniţiativa lui N. Minovici este înfiinţată la Bucureşti Societatea de Salvare, căreia i se vor adăuga un Spital de urgenţă şi o „Şcoală samariteană". Serviciile de salvare din Praga, Budapesta şi Varşovia au fost înfiinţate după 1886. Nu intenţionez să fac istoricul acestei instituţii; până-n 1936 au făcut-o alţii şi sper că se va găsi un timişorean, pasionat de istoria medicinei locale, care să scrie şi istoria următorilor peste 50 de ani. Trebuie să notez aici doar atât că serviciile de salvare şi pompieri în vremea aceea au fost alcătuite din voluntari şi nu au fost rare ocaziile când a trebuit să colaboreze şi fără beneficii. Erau filantropi, nu oameni de afaceri. Baza lor materială a fost asigurată din donaţii particulare şi din venituri în urma unor manifestări culturale sau sportive organizate în scop de caritate. Mecena al Salvării timişorene a fost Albert Seiler, care a contribuit esenţial cu fonduri financiare la alcătuirea şi funcţionarea acestei formaţii, deocamdată paramedicală, care a fost prezidată prima dată de G. Neumann. Această activitate ne-a lăsat şi documente medalistice.

Colecţionarii au cunoscut insignele vechi ale Salvării,precum şi câteva medalii cu toartă. Literatura numismatică descrie una singură dintre aceste medalii, dar se pare că autorii nu au văzut medalia descrisă, ori nu au înţeles inscripţia ei. Este vorba de lucrarea *Medalii şi plachete româneşti* de C. Buzdugan şi Gh. Niculiţă, Bucureşti, 1971, unde la p. 273 figurează „Medalia jubileului de 50 de ani a Societăţii de Salvare PRO SALUTE PROXIMORUM. metal aurit", inclusă între medaliile din anul 1936. Aici s-au amestecat probabil două informaţii. Prima: în 1936 Asociaţia îşi serba semicentenarul, când bate şi o medalie-distincţie, care ca formă este o decoraţie, dar *de iure* nu, avea însă rol de distincţie pentru merite în muncă. A doua: *Pro salute proximorum*, înseamnă „pentru salvarea aproapelui" şi nu era numele asociaţiei (Societăţii). Cum am mai spus era o decoraţie-distincţie cu scopul de a decora pe cei care au contribuit la salvarea vieţilor omeneşti. Cea din urmă era o altă medalie care se acorda ca distincţie, aşa cum atestă exemplarul acordat nominal în anul 1935. Ambele s-au purtat pe panglici ca orice decoraţie a vremii.

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 253–255

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com